

Herri hizkeren lekukotasunak biltzen: zubererazko eskuizkribatu baten edizioa

Irantzu Epelde

► To cite this version:

Irantzu Epelde. Herri hizkeren lekukotasunak biltzen: zubererazko eskuizkribatu baten edizioa. ASJU Anuario del Seminario de Filología Vasca "Julio de Urquijo", 2008, pp.283-302. <artxibo-00800933>

HAL Id: artxibo-00800933

<https://artxiker.ccsd.cnrs.fr/artxibo-00800933>

Submitted on 14 Mar 2013

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

HERRI HIZKEREN LEKUKOTASUNAK BILTZEN: ZUBERERAZKO ESKUIZKRIBATU BATEN EDIZIOA

Irantzu Epelde

IKER, Baiona

Laburpena

Zubererazko eskuizkribu baten faksimile edizioa da hau. Jatorrizko eskuizkribu argitaragabea Aurelia Arkotxa irakasleak aurkitu zuen Pariseko Biblioteka Nazionalean. Elizakoez beste, urriak dira zubereraz idatzitako era honetako testuak, areago teknikoak, eta halakotzat sailkatu behar dugu honako hau: sukalde-liburu anonimoa da eskuizkribua, 29 orrialdetan 8 errezeta biltzen dituena. Datazioaren aldetik ere ez daukagu berri zehatzik, baina lapurterazko Escualdun cocinera-rekin (Baiona, 1864) dituen ezauzarri komunengatik ematen du garai beretsukoa izan litekeela, hau da, hemeretzigarren mendearen erdialdekoa.

Abstract

We present a facsimile edition of a manuscript found by Prof. Aurelia Arkotxa at the National Library of Paris. This anonymous work is a 29 pages cookbook written in Souletin dialect, and it contains 28 recipes. Souletin manuscripts are, unfortunately, scarce among the historical items of the Library's collections. This one is probably from the mid-19th century, as it seems to be a kind of brief version of the first cookbook published in (Lapurdian) Basque Escualdun cocinera (Baiona, 1864).

Sarrera

Besteren artean euskalkien bilakaera aztertzeke ezin utzizko lanabesak dira aurreko mendeetatik datozkigun lekukotasun idatziak. Oraingo honetan dakarkiguna zubereraren lekukotasun bat da: eskuz idatzitako sukalde-liburu bat, 28 errezeta biltzen dituena. Pariseko Bibliothèque Nationale-ean “Celtique et Basque 119” erreferentzia du eskuizkribuak, eta erreferentziaren azpian *entier* azaltzen da, eskuz, dokumentua osorik dagoela adieraziz. Aurelia Arkotxa irakasleak aurkitu zuen eskuizkribua, bibliotekako funts gordeetan.¹ Guztira 29 orrialde ditu, eta idazkeragatik esan genezake esku bakarra ikusten dela. Letra ona da, argia eta ulerterraza, irakurleak faksimile edizio honetan ikusi ahal izango duen bezala. Faksimilearekin batera eskuizkribuaren transkripzioa erantsi dugu, ahal bezain fidela.

¹ Eskerrik zintzoenak Aurelia Arkotxari, Joseba Lakarrari eta Ricardo Gómezi eskuizkribuaren edizioa prestatzerakoan emandako laguntza eta erraztasun guztiengatik.

Testuaren lehen orriak 108 zenbakia darama, eta 136 azkenak. Lehen orrian liburutegiko katalogoko erreferentziaren laburdura (“Celt. et Basque 119”) eta Bibliothèque Nationale-eko zigilua agertzen dira, egilearen ohar honekin batera:

Observation: Cayen² hounen platen nombria, numérouac, icénaq, eta pajac, edireyten dutuçu finimentian: cayer hountan diren hogeuy ta hamar platetariq eguin nahi duçunian; çouça tablala eta hareq eracoussico deychu bertan ago noun den nahi duçun plata.

Aipatu behar dugu errezeta kopuruari dagokionez huts bat badela: ez dira hogeita hamar errezeta, egileak oharrean iragartzen duen bezala, hogeita zortzi baizik, hirugarrena eta laugarrena falta baitira (bigarrenetik bosgarrenera pasatzen da). Dudatik atera nahi izatera, aski da aurkibidean begiratzea: ez dago hirugarren eta laugarren errezetei dagokien sarrerarik.

“Observation” delako ohar horren ondotik datoz hogeita zortzi errezetak, bata bestetik marra batez bereizirik. Horietako bakoitzaren hasieran errezeta zenbakia eta izenburua azaltzen dira. Egileak berak lehen orriko “Observation” delako oharrean dioen bezala, aurkibidea azkenean dator, 135 eta 136. orrialdeetan (“Tabla” esaten dion atal batean). Hartan alfabetoko hurrenkeran antolatutik datoz 28 errezetak, eta bakoitzaren eskuinean azaltzen dira errezeta- eta orrialde-zenbakiak. Aurkibidearen aurretik beste ohar hau ere badator:

Tabla çougneq contenitcen beytu cayer hountaco platen nombré gucia, icénaq, numérouac, eta pajaq. asqui duquéçu, heben chercaçtia, foillaq oro enguratçeco phéna hartu gabé; éta asqui duquéçu jouaytia, haytatu duçunian noura éré tablaq igorricco beyssutu; hében désignaturiq den plataren içénila, nouméroula eta pajala, çouyn hében icentéturiq den lekhian édireyten beytiratèque.

Errezeta-liburua erdarazko bertsioren baten itzulpena da. Egileak berak aipatzen du, zeharka, errezeta jakin baten gainean ari den pasarte batean (124. or.): “Behiaren filetaren farsitceco maneria hao estuçu francian eçaguturiq içan lan hounen traducto-raq erakhoussi artecan (sic)” (“behiaren azpizuna betetzeko modu hau ez da Frantziaren ezagutu lan honen itzultzaileak erakutsi artean”). Tamalez ez dugu jatorrizko bertsiorenen berri izaterik erdietsi. Dakiguna da ez dela ekialdeko hizkeretan idatzitako sukalde-liburu bakarra: Baionan argitaratu zen euskarazko lehen errezeta-liburua, 1864an: *Escualdun cocinera, ceinarekin normahic cocina ona errechki eguin baiteçake*.³ Cluzeau argitaletxean argitaratu zen, eta anonimoa da. Aztergai dugun liburuxkarekin alderatzen badugu, luzeagoa da (150 errezetatik gora biltzen ditu 60 orritan), hizkeraren aldetik ez da horren ekialdekoa —lapurteraz idatzita dago—, baina errezeta batzuk aski antzekoak ditu (hitz tekniko berak, antzeko azalpidea). Iduri luke garai beretsukoak izan litezkeela biak.

² Uste dut hutsa dela: testu osoan ez da berriz azaltzen bukaeran *-n* duela. Egilearen ohar horretan bertan azaltzen da ohiko forma (eta baita azken-aurreko orrian ere): *cayer* (fr. *cabier* ‘koaderno’).

³ Hegoaldean, urte batzuk geroago (1889an), argitaratu zen beste errezeta-liburu bat, Tolosako Eusebio Lopezen moldiztegian: *Cocinan icasteco liburua chit bearra famili gucietan lendabicicoa eusque-raz*. 58 orrialde ditu, eta 67 errezeta, baina ez zen izan euskarazko lehena, egileak izenburuan dioen bezala. Egileak ez zuen, nonbait, *Escualdun cocinera*-ren berririk.

Azkenik, ohar bat puntuazioaz eta hitzen arteko mugez: puntuak eta komak ez dira modu arautuaren arabera erabiliak pasarte askotan, eta zenbaitetan irakurketa zailtzen du horrek. Hitzen arteko mugekin ere beste horrenbeste gertatzen da maiz: *erdibat* ‘erdi bat’, *cassérolabat étan* ‘kazola batean’, *erra astéco* ‘errearazteko’, *frigi assicotuçu* ‘frijiaraziko dituzu’, *torchoubat équin* ‘trapu batekin’...

Errezeta-liburuaren testua

[108] Observation: Cayen hounen platen nombria, numérouac, içenaq, eta pajac, edireyten dutuçu finimentian: cayer hountan diren hogeuy ta hamar platetariq eguin nahi duçunian; çouça tablala eta hareq eracoussico deyuçu bertan ago noun den nahi duçun plata.

Jusa duçu bascaribaten eguiteco lehen effeyta.

N^o. lehena = Béhi aspiquei

Behi aspiquei trancha çoumbayt paper foilla beçain mehé piquéçacu; ber guisan ourdaspi trancha çoumbayt ourin gabé⁴ bi objet hoyetças garnituco duçu cassérolabaten sola: piquéçacu ouinhou trancha ahal béçayn méhériq, ber guisan carrota trancha abundantqui; hoyetças estalico tuçu cassérolan barnéco araguiac; éçarçu scéléri amignibat, charpoil, eta persil, gas⁵ eta piper belz appur: aragui horiq oro siétabatez estal itçaçu, tinq égon ahalditin amourécatiç: hortariq landa, eçarçu burdugnasco estalgui cassérolan gagnen, ayria jalqui estadin amourecatiç, eçarçu guisa hortan houriq gabé, fournéu ahalbéçayn bero batetan, cassérola hori. attensione casserola eztadin crema, estoçu barnia hounqui béhar, hora eçar artecan, cassérolatiç jalqtruico⁶ den urrinetiq éçagutuco duçu nouyz hora behar duqueçun eçari. éçarico duçu cueillertabat hour; memento baten burian bestetobat: guero cayhetçen enguratuco duçu cassérola eta ikhouston baduçu jusa gorrituriq dela, eçarico duçu hour behar dena aragui horien estalçeco, eta beyrebat orano guéhiago: ounça erre datinian passouer bate-tan egaranen duçu. bi minutas lehen, hartu duquécu précautionia, éçarte trempantouchérou çoumbayt: idoquico duçu bi cuillerata juz, çouintan nahastecatuco beytuçu cuillerata erdibat irin, eta ounça algaréquin nahassi ondoun, eçarico dutuçu cassérolan hérac aldi bacoysbat emanen duçu çouré cassérolari, attensione eguiten duçulariq barnen dirénen ounça enguratçáz:⁷ héraqi hortariq landa couré jusa eguiniç duquécu ounça attensione eguiten duçulariq articulu hountan ordenaturiq dirénetçaz éçagutçen dutuquécu entrada guçien éguitéco moyénaç.

N^o. Biguerrena

Aretché aspia

[111] Hartuco duçu bi libera; pessa ederbat eguinen duçu, ounça lardatuco orras batequin: cassérolabat étan éçarçu, eta estal eçaçu hourez: assaisouna eçaçu deuséré sopa baliz béçala, asqui erré datinian khambiatuco duçu besté cassérola batétara béré saldaréquin: éçarçu cassérola (çouyn serbutchatu beyssayçu aretchequiren erra astéco) hutsiq furneuin ountça inkhatcez béroturiq délariq, minutabat eyssi duqueçunian fourneuin, éçarico doçu barnen cueillertabat salda çouré fricandenetiç; gorritu çayçunian, éçorçu biguerren cueillertabat: çouré bi cueillertaq gorritu diratinian; salça hori idoquico duçu, éta éçarico duçu sietabat étan: hao duqueçu fricandoaren glaça: beguiratuco duçu serbutchatuco çayçu couré entrada ooren ganiaren gorriseco.

⁴ Etena behar du hemen, nahiz puntuazio ikurrik ez den ageri.

⁵ Nabarmentzekoa txistukari afrikatua s bidez adierazten duela.

⁶ Uste dut hutsa dela: *jalquico*.

⁷ Ez da ongi ikusten *c* ote den egiazki: *enguratçáz?* ‘inguratzeaz’.

N^o. Bost guerrena

Marinada: plat hao merqué houn duçu

Èçarçu cassérolabat étan bi ahurréta⁸ ogui irin, çouré irinari éçarçu gobeletatabat hour fresq, gaz amignibat, aygardent amignibat. saffla éçarçu lussastyo éta cinéz guero hori bi forchétarequin: çagarrac thipiltuco dutuçu eta phicatuco ahal béçayn méhatz: hirour arraulsé hausséco duçu casserolabat étan: éçarçu goringouaq çouré pastouan: chourincouq hant az⁹ itçacu ahal beçayn bat: nouyz étaré hassico beyssira [112] pastouren erra asten, gagna éçarico dérécü chourincouen erdiac. amignibat nahastecatuco dutuçu algaréquin forchetabat équün: trempatuco dutuçu bédéraca orhen barnen çagar bouchincaq, éta frigi assicotuçu: nouyz étaré çouré orhia erdi erré beytaté gagna écarico duçu chourinco arrastac: çouré marinadaren serbutchatcéco, gagna arraspa tuco doçu sucré amignibat.

N^o. Sey-guerréna

Gigot à l'eau

Hourtaz éçaçu cassérola bat étan jambon trancha eta ourdaqui bouchi çoumbayt: éçarçu guéro çouré gigota barnen, eta gorri eraz éçaçu, ounça érabilcatçen duçulariq cassérola¹⁰ gigota gorritu denian, idoquico duçu casserolatiq: éçarçu barnen cuillérata quart bat ogui irin: irina ounça gorritu denian; barna hachatuco duçu bi ouynhou buru: ouynhou horic ounça frigitu diratinian; éçarico duçu barna çouré gigota, eta [113] ber guisan hirour carrota laur den caturiq: ecaricéçu piper belz, gaz, belhar houn çoumbayt, eta hour béhardéna aragui horien estalçéco: ounça cassérola estal éçaçu, ayria jalqhui estadin amourécatiç: erra éraz éçaçu çouré gigota, ounça érabilcatçez, éta ez éçar haboro houriq: carrota horiq (çouyn espeytorate gaysto içaten ahal) nahi badutuçu serbutchatu, idoquico dutuçu cassérolatiq jusaréquin, éta serbutchatuco tutçu besté siétabat étan.

N^o. Saspi guerréna

Assa farsitu

Har çaçu assa chouri éderbat, béro, as¹¹ éçaçu amignibat hour bérrouan ahos béhéra farsituco duçu assa hori manérias errenda ahaldéçaçun bolabat béçayn biribil, lehen ostotiq asquen ila artino: guisa hortan arrengeaturiq, serbieta thobatez trossatuco [114] duçu, assaisonnaturiq saldaren ber guisan, éta holachec éçarico duçu héraquiten cassérolabat étan, amourécatiç chuca dadin¹² ounça chucatu denian, écarico duçu beste cassérolabat étan, couyntan assaren jusa éguin beytuquéçu: héraqi baçoyn bat eguin as içoçu, jusaren goustu hounaren hartséco, éta guéro jusaréquin serbutchéçaçu.

N^o. Sorci guerréna

Jamboubaten glaçatcéco manéra

Jamboubat trempañ etchéquico duçu hogueyta laur orénéz: ounça chahatu duquéçunian, éçurrac idoquico deyçoçu éta torchoubat étan enguraturiq erra assico

⁸ Zub. 'ahurtara'.

⁹ *Hant az* (*hantaraz* 'hanparazi, harrotu') *itçacu*.

¹⁰ Ikurrik ez da ikusten baina segur asko etena behar zuen hemen.

¹¹ 'Beroaz (beroaraz) ezazu'.

¹² Hemen ere perpausen arteko etena eskatzen du solasak.

[115] duçu. assaisonatuco duçu soparen ber guisan. (assa balis beçala, torchou batez en-guraturiq éçarten diçie, bouchinca estadin amourécatiç) béguirayçu estéçaçun eyssi çobéra lussaz héraquitçéra éta érratçéra. éçar içoçu hamabi edo hamabost erramu osto éta bi limou. couré jamboua erré datinian, jusa idoquico duçu, chucatçen duçulariq torchoubat équin: guéro chourituco duçu sucré arraspaz jambouaren gagnia oro. pala ounça gorrituriq garanen duçu sucré hortan gagnen: laur limou berdé laurdenatuco tutçu, éta çarthuco dutuçu jambouaren engurian: serbutchatuco duçu guisa hortan serbiétabat étan, çouyn disposatuco beytuçu laur cantouréquin.

Nº. Bederatçu guerréna
Amandasco oppilbat.

[116] Libérabat amanda trempan hour ephélin etchéquico duçu: piloïr bat étan pilatuco dutuçu: pilatu oundoun couré amandaç, éçarico déréçu libérabat sucré, berriz pilatuco dutuçu algar équin: hausséco déréçu barna bi dozéna arraulcé; cuillératabat irin éré bay écarico déréçu. horiq oro ounça nahassico dutuçu algar équin: tourtié-rabat ounça burraz bérécatuco duçu: gorago erraniq dusu gaossa¹³ guçiác tourtiéran éçarçu, éta labian éçar: jaquitéco nouyz çouré oppila erré datian, choysbat çarthuco déroçu; choyscha içerdi jalqhuiten baçayçu estuquéçu oráno asqui errériq, béna ido-rriq jalqhuiten bada çouré oppila ordin errériq duquéçu.

Nº. hamar guérrena
Çagarresco charlottabat

[117] Thipil éçaçu hogueybat çagar; ounça çahatu ordoun,¹⁴ éçarçu erratçéra cassé-robot (*sic*) étara, gobelétabat hour équin; éçarçu canéla bouchibat: marmelada hori éguin duçunian éçarçu barna libérabat sucré: ounça algaréquin érabilca itçaçu: guero idoquico tutçu eta plat bat étan éçarrico tutçu: casserola baten barnia oro béréca-tuco duçu, à pus¹⁵ près libérabat burraz: choyna bihos cabillou guisa picatuco duçu, eta frigi errassico dututçu burra hortan. garnituco duçu cassérola horren barnia éta çayhessaç ogui bihotsez (estamuriq baliz beçala) écarico¹⁶ duçu barnen couré çaga-resco marmelada: estalico duçu choyna bihotsez gagnétiq, solatiq béçala: hirour mi-nutaz cuyan etchéçaçu, bihotçaç choynari lot ditian amourécatiç: çouré marmélada ounça éguiniq den aldi oros, çutiq idoquico duçu gasna holandaco baten forman.

Nº. hamécaguerréna
Gâteau au lait

Héraç éras bouteillabat esné cassérola bat étan; éçarçu barnen banil amignibat, hirour quart libéra sucré: haosséco¹⁷ duçu hamassorci arrolcé: esnia hostu denian, écorçu barna gorrincouaç: hourt az éçaçu esné hortan bi billa chocolat: ounça safla

¹³ Iduri luke diptongoaren bigarren bokalean *o* jartzen duela (baditu *hao* 'hau' bezalako adibideak ere, baina hemen ez dut garbi ikusten egiazki *o-z* idazten ote duen *gauza*).

¹⁴ *Ordoun* (*sic*) baina hutsa izango dela iruditzen zait: eskuizkribuan zehar askotan erabiltzen du infinitiboa + *ondoan* (*ondoun*) denborazko perpausak egiteko ('thipil itzazu hogeï sagar ontsa xahatu [gar-bitu] ondoan').

¹⁵ *u-z* esango nuke.

¹⁶ *Écarico* dioen lekuan *éçarico* 'ezarriko' behar zuela uste dut. Beste horrenbeste lerro bereko *couré* 'zure'-ren kasuan: *çouré*.

¹⁷ Hemen ere *o-z* idazten duela ematen du (ik. 13. oin-oharra).

éçaçu bi chourinco, eta éçarçu irangea lili amignibat: besté cassérolabat étan éçarçu quart erdibat libéra soucré chouri: çu houmbat étan gagnen éçarçu, eta cassérola sucré horres ounça béréquéçaçu: esnia igaranen duçu serbiétabat étan, éta guéro éçarico duçu sucria den cassérolan: écarico duçu besté cassérola handibat hourez erditarat bétheriq fournéuen gagnen: nouyz éré héraquitcen hassi beytatéque, écarico doçu barnen çouré cassérola oppilarequin (béhar duquéçu abisatu amourécatiq hourea duçun cassérola asqui handi ičan dadin édeytéco oppilaréquin den cassérola: cassérola gagnen éçarico duçu burdugnasco estalqui bat inkhassez gagnia béthériq: çouré oppila erré datinian séparatuco çayçu cassérolaren baster étariq: idoqui béno lehen, éguriqui béhar duquéçu ounça hos dadin: porroca estadin amourécatiq: ahos béhéra écarico doçu plata, çouyntara serbutchatu nahi beytuquéçu, eta hartara idoquico duçu.

Nº. hamabi guerréna

Pain-au-lait

picatuco duçu cabillou guisa choyna baten bihotça: thassabat esné héraquiten cassérolabat étan éçarçu libera erdibat sucré réquin, eta canéla amignibat équin: esnia égossi ondouan; idocaçu çutiq, eta çouré choyna cabillouaq trempan barnen éçar itçoçu: ourhi amignibat prestatuco duçu marinada béçala: ogui bouchincas minutabaten burian idoc itçaçu, eta passouer bat étan éçarçu esnia yalqhui daquien amourécatiq; eta chouca ditian: ogui bihotz horiq frigi assico tutçu caosséraq béçala; trempatu ondouan léhéniq préparatu duçun gourhian: arraspatuco duçu sucré amignibat gagna, eta serbutchatuco duçu mahagnian.

Nº. hamahirour guerréna

Briochabat.

Nahassico duçu lakhabat ogui irin, bi docéna arraolcé, bi libéra burré, libérabat sucré, horiq oro algaréquin ahal béçain ounça érabilcatuco dututçu: terrina berribat ounça bérécatuco duçu burréz; çouré ourhia barna éçorçu, eta labilat éçar: jaquin nahi duçunian çouré Briocha errériq dénez, çarthuco doçu barnatho chothbat,¹⁸ éta idorriq jalqhuiten bada, marca duquéçu errériq dela.

Nº. hamalaor guerréna

Belhar esco ophila

Bil éçaçu barasséco belhar houn rotariq; éçar içeçu pérésil, charpoyl, jambou bouchibat, ourdaqui besté bouchibat, aretchéqui quart bat; béna manéraz belhar hounen cantitatie (oray berian ençalada chouriena, assa chouriena) edo besté belhar tendre cantitatie dominant ičan dadin: ounça hachatuco dututçu algar équin belhar hounaq eta araguiq écarico déréçu bi arraolcé, ogui bihotz amignibat, gaz eta piper belz, ounça hachatu ondoun, éçarico dututçu cassérolabat étan, çouin léhéniq ounça ourinez bérécatuco beytuçu: éçarico duçu casserola haux béron barnen erdirate artino, amourécatiq eta çuyaren imourra çar daquion barnerat: éçarico duçu cassérolan gagnetiq burdugnasco estalguibat, çougne gagnian inkhaz béros bethéco beytuçu: harçaçu attensionea cassérolaren ardura enguratchécoua: oppila cassérolaren cayhessétariq deslotcen çaycunian, marca duquéçu

¹⁸ sic ('xotx [zotz] bat').

eguinic déla: plat bat étara idoquico duçu, emanen déroçu nahi baduçu salça chouribat (oray berian oillasco fricasseyaren salça) eta guisa hortan mahagnilat serbutchéçaçu.

N^o. hamabost guerréna
aragui erre arrastessaz.

- [122] Gigot erretiq, edo oillayscobat étariq arrasta baratcen caycunian, eçarico doçu pesil eta charpoil, laur baratchouri ister, muscada amignibat raspaturiq; erra assico duçu belhar esco oppilaren ber manerian (hounen gagnecoua duçu N^o. hamalaur guerrenian) bena asquen hao jusian serbutchatuco duçu: bi plat hoyeq serbutchatuco dutuçu mahagnaren bi burietan, algarren bisen bis.

N^o. hamacey guerréna
Créma gorri

- [123] Bilduco duçu Bletarraba gorri, eçarico duçu bougnitan, eta mespératiq eçarico duçu terrinabat esnétan trempatcen: eçarico doçu hirour quart sucré. hamacey arroulcé gorringo: esnia passatuco duçu serbietabat étan: ounça héraq assico duçu bi limou achaléquin, eta canella amignibatequin: esnia hostu datinian amignibat, eçarico deyssoçu barna arraulciaq, eta sucria, algar equin ounça erabilcaturiq; guisa hortan eçarico doçu fourneuïn: enguratuco duçu finituriq ičan artino, attensioné hatçen¹⁹ duçulariq, estadin erra sobera.

N^o. hamasapi guerrena
Créma chouria

- [124] eçarico duçu cassérolabat étan bouteille erdibat hour, hirour quart sucré, canella amignibat, erramu ostobat, irangea lilibat eçarico duçu hamasorci arraulcé gorringo terrina bat étan: hour horren gagna idoquico duçu sucria purifica dadin amourécatiq eta asqui héraqitu datinian, igaranen duçu serbiétabat étan: eguinen duçu chothesco eshas gnibat; arraulcé horiq lussas saflatuco dutuçu, papéra beçain chouri jin artino: (huénen duçu souégna lagun bat harçéz, séren eta ihourq imaginatcen ahal din béno lan pénibliagoua beyta) çouré arraulcé gorringouaq hour hortan eçarico dutuçu eta ounça enguratuco minutabatez, eta guéro çutiq idoquico ahal tuçu, eta mahagnian serbutchatuco plat bat étan créma orotaco hobéna déla expérienceaq éracoussi ditadaçut.

N^o. hamasorci guerréna
Behiaren fileta.

Behiaren filetaren farsitceco maneria hao estuçu francian eçaguturiq ičan lan hounen traductoraq erakhoussi artécan. filet hori mahayn bat étan eçarico duçu; eta sabalduco duçu ganibet batez; eguinen duçu farsidura bat, eta filet horren gagna ounça garnituco duçu: guero ustupa canubat beçala khanatuco duçu Khanatu ondouan estéquéçaçu fiscélabatez: eguinen duçu hori beré jusian cassérolabat étan; eçarico doçu ouynhou, carrota, pérésil, charpoil, piper eta gaz: eguin çaycunian jus hori passer bat étan igaranen duçu eta idoquico doçu fiscéla mahagnian serbutchatçéco.

¹⁹ sic (*hartçen*).

Nº. hemeretcu guerrena

Aretché Buria.

Bidars pétiq urratuco duçu; idoquico doçu eçurra oro, farsiduras bétheco doçu barnia, essurra han balu béçala, eta ouñça jossico duçu: éçarrico duçu cassérola bat étan jambou eta ourdaqui aboundantqui, laur ouinhu buru ouñça hachaturiq, carrota chabal picaturiq; ouñça grilla assi ondoun cassérolan barnen, éçarico doçu arétché buria enguratuco duçu ouñça, aldé orotariq gorri assi déçaçun amourécati; assaisonnatuco duçu sopa béçala: gorri assi ondoun, éçarico doçu hour béhar déna, haren estalçéco, limou achalbat eta gobélétatabat ardou hobenétiq; estalico duçu comptabat baliz béçala, burdugnasco estalguibat équin, amourécati éta ayria estadin çar ahal barnérat: eguiniq datinian, igaran éçaçu passouer bat étan eta serbutchécacu mahagnian.

[125]

Nº. hoguey guerrena

Ahatébat entradan.

Nahi baduçu serbutchatu ahatébat, eguiten asquen nº. héméretcu guerrénaren ber maneriaren. essuraq ori idoq içoçu hasten çirélariq uscornotiq, farsiduras barnia betha içoçu eta serbutchéçaçu cassérola bat étan ber fayçouan, eta arétché buriaren ber salçan; béna éçar içoçu ahatiari ouinhou aphur ghiago (*sic*): serbutchatu béno lehen, éçarico doçu muscada amignibat Raspaturiq, goustu different bat har déçan amourécati; ber manéria hountan serbutchatuco ahal duçu arréz buribat, pouldabat.

[126]

Nº. hoguey eta bat guérréna

Jambou aspiquei minététan.

Picatuco duçu jambou aspiquei, trempan etchéquico duçu hoguey eta laur orénéz; ouñça chahatuco duçu, éta achala oro idoquico duçu. ouñça erré datinian, sucré arraspatuco doçu gagna, eta igaranen doçu palabat ouñça gorrituriq; çouré minétaq jusian préparatuco dututçu, léhéniq ouñça héraq assi ondoun hourian hora oro idoquico déréçu, esquien artin ahal béçain sinez tincatçez: guéro éçarrico dutuçu jusian, héraq aldi bacoysbat emanen déréçu, eta guero serbutchatuco dutuçu mahagnian, éçarten duçulariq çouré jamboua oseillaren erdian.

[127]

Nº. hoguey eta bi guérréna

Epperra assan.

ouñça lardatuco duçu çouré epperra, éçarico duçu jusian ahatébat béçala (Nº. 20) nous étaré çouré assa chouria ouñça heraquitu beytate, passouer bat etara idoquico doçu, hora jalqhui daquion amourécati; eta guero éçarico duçu épherra den jusian: héraq aldi bat éman ondouan éçarico duçu assa plat bat étara, éta épherra assaren erdian: sucré choscar assico duçu, éta couré epherra ouñça gorrituco duçu, eta guéro mahagnian serbutchatuco.

[128]

Nº. hoguey eta hirour guerréna

Pijoubat salçan

Eçarçu trancha éderbat éta ourdaqui phessabat cassérola bat étan, eta cueille-ratabat irin; ouñça erré diratinian. irina gorritu denian, éçarçu ouñça hachaturiq ouynhou burubat, éta bi carrota laurdencaturiq; eta ber mementouan araguiac erabilca issaçu, eta algar équin eissasçu gorriçéra: ouñça gorritu diratinian, éçarçu behar den hora araguiaren estalçéco, assaisonnatuco duçu sopa beçala, gaz eta piper appur éçarten duçulariq: estal éçaçu cassérola burdugnasco estalguibatez ayrériq çar estadin

[129]

amourécatiq; estéçaçula émenda: idoquico ahal duçu nahiago baduçu carrotaq, pijouaren serbutchatcéco. serbutchatuco ahal duçu pijoua salça chouri bat étan, demboratiq demborala khambiatcia gatiq.

N^o. hoguey eta laur guerréna
Amandasco oppila

[130] Thipiltuco dututçu amandaq hour bérouan; erditiq eguinen dutuçu: éçarico dutuçu amandaq cassérolabat étan libérobat sucrérequin, biguerren cassérolabat burrés frotatuco duçu. nouys étaré amandaq érreriq beytiratéque, éçarico dutuçu burraz fré-tatu duçun cassérolan. hartuco duçu berhala, sucria hostu gabétariq citroubat: ophil horreq barnia behar diçu hussiq ukhuen, barniaren eguitia gatiq. hostu datinian éçarçu ahos cassérolari plat bat, éta oppila hus içoçu gagna.

N^o. hoguey eta bost guerréna
Arraolcé à la Tripe

héraq as éçaçu arraolcé; thipil içaçu eta erditiq eguissu: gorrincouaq irinez frota içéçu, éçarçu sarthaguignabat étan oliouan, béna parté irintatia olion, gagna edireyten guisa. idoquico dutuçu siétabat étan: ounça hachatuco duçu ouynhou burubat: frigi assi duçunian ouynhoua, écarico duçu hirour cueillerata salda, piper belz eta gaz amignibat, eta bi cueillerata sucré: salça eguiniq datinian, éçarico dutuçu arraulsiq barna, bena estissaçula eyssi héraquisséra.

Arraolcé farsituriq

N^o. hoguey eta sey guerrena.

[131] héraq as içaçu arraolsiq, erditiq eguin içaçu thipil eta léhenic. gorrincouac ideq isséçu, eta barna éçorçu cueillerabat saldaréquin pérésil eta baratchouri ounça hatchaturiq. handi as éçaçu labéla puntaz arraolcé horien barnia, amourécatiq eta lekhu haboroché ičan dadin farsiduraren²⁰ farsiduras bethé duçunian, béréca issaçu irinez, eta erra as issaçu olioun, farsidura olion gagnen edireyten den guisa. guéro idoquico dututçu siétabat étara. frigi assico duçu chalota amignibat olio hortan; éçarico doçu frigitu denian gobélétatabat hour, eta gobéléta erdi bat ardou, belhar houn amignibat, piper belz eta gaz apurnibat, limou achal chipignibat, eta ogui bouchibat raspaturiq: salça hori eguiniq datinian, passer bat étan igaranen duçu, eta guéro arraolciq salça hortan éçarico dututçu; estécacula eyssi héraquisséra haboro, eta salça hori ounça béroriq serbutchatuco duçu.

[132] N^o. hoguey eta saspi guerréna
Arraolcé frigituriq ardou estian

Arraolsiq frigi assico dutuçu; guéro frigituco duçu ouynhou: éçarico déréçu hirour cueillerata salda, ogui achal raspaturiq. éçar içéçu gobélétatabat ardou hoben étiq, eta ahurrébat sucré, eta salça eguiniq datinian, éçarico dossu çouré arraolsiq.

N^o. hoguey eta sorci guérrena
Chipa salça.

Éçarico duçu cassérolabat suyan bi beyré houréquin, éta beyrébat ardou, pérésil, baratchouri, piper eta gaz, limou achalbat, cueilleratabat ogui achal raspaturiq,

²⁰ Puntua falta dela uste dut destinatibo zaharraren ondolik.

cueillerata erdibat irini nahastécaturiq. nouys étaré salça eguiniq beytatéque, héraqi délariq ouñça éçarico dutuçu chipac; abançugni erreriq diratinian, ogui achal çoumbayt picatuco duçu eta barna éçarico dutuçu. arraulcé coumbayt nahi baduçu égos érássi salça hortan, asquen héraquias badiquécie asqui estissaçula algarren hui-llan égui éçar. [133]

Nº. hoguey eta bederatcu guerréna
Arraulcé moulétabat.

hausséco duçu arraulcé plat bat étara, écarico déréçu piper, gaz, muscada; ouñça saflatuco dutuçu algar équin: plat bat béréquéçaçu ourinez, éçarçu arraulsiq barnen. éçarçu fournéuin cassérola bat hour²¹ ouñça héraquitu denian, cassérola hortan gagen éçarçu çouré arraulcé plata: éçarçu çouré arraulcétan gagen burdugna estalguibat sus ouñça garnituriq: erré diratinian, idoquico dutuçu çutiq, eta tranchatan éçarico dutuçu eta guéro fuillant guisa picatuco dututçu, eta guéro çouré arraulsiq salça chouribat étan serbutchatuco ahal tuçu

Nº hoguey eta hamar guerréna
houresco ophila

ourdé sankho, edo aratché burubat héraq assi duquéçunian; igaranen duçu hora laur etan laur serbieta different étan: pintoubat houri écarico duçu libéra erdibat sucré, citron achalbat, canella amignibat: ouñça héraquitu direnian, igaran issaçu serbietabat étan. minutabat héraq as issaçu, eta ouñça safla éçaçu bi arraulcé gorrinco barnen, (gayça hau aysago éguiten duçu néguian) has éguin hesquian, éta cassérola béréquéçaçu campotiq: béna eyssi behar duquéçu biharamen²² artino leyhobat étan hostéra. serbiétabat ophil haren gagnian plégaturiq poillitqui laur cantouréquin éçarico duçu: serbutchasséco éçarico duçu plata cassérolari ahos béhéra: ussulico duçu cassérola plat haren gagniala, eta couré oppila eguiniq duquéçu.

Tabla çougneq contenitcen beytu cayer hountaco platen nombré gucia, icé-naq, numérouac, eta pajaq. asqui duquéçu heben chercatçia, foillaq oro enguratçéco phéna hartu gabé; éta asqui duquéçu jouaytia, haytatu duçunian noura éré tablaq igorrico beyssutu; hében désignaturiq den plataren içénila, nouméroula eta pajala, çouyn hében icentéturiq den lekhian édireyten beytiratéque. [135]

²¹ Hemen ere puntua faltako litzateke.

²² e ematen du jartzen duela azken silaban.

Tabla

Ahatébat entrada	Nº 20	Page 126
Amanda errés bi guerren ophila	Nº 24	Page 129
Amandsco ophila	Nº 9	Page 115
Aretché aspiquei	Nº 2	Page 110
Aretché Buria	Nº 19	Page 125
Arraolcé farsituriq	Nº 26	Page 127
Arraolcé mouleta	Nº 29	Page 133
Béhiaren fileta	Nº 18	Page 124
Behi aspiquei	Nº 1	Page 108
Belharesco oppila	Nº 14	Page 120
Briochabat	Nº 13	Page 119
Chipa salsa	Nº 28	Page 132
Choux farsi	Nº 7	Page 113
Créma chouria	Nº 17	Page 123
Créma gorri	Nº 16	Page 122
Epherra assan	Nº 22	Page 127
Erréqui arrasta	Nº 15	Page 121
Gateau au lait	Nº 11	Page 117
Gigot à l'eau	Nº 6	Page 112
Houresco ophila	Nº 30	Page 134
Jambou à l'oseille	Nº 21	Page 126
Jambou glaçatu	Nº 8	Page 114
Marinada	Nº 5	Page 111
Oeufs à la tripe	Nº 25	Page 130
Oeufs au vin doux	Nº 27	Page 132
Pain au lait	Nº 12	Page 119
Pijoubat salçan	Nº 23	Page 128
Sagarrésco charlota	Nº 10	Page 116

108
 Lib. n. P. 119.
 Exposition: Cayen honen platen
 nombrua, numeracae, canag, eta pajac,
 abreyen dutua formentian: sayo
 haontan dion 'hagay ta hamas' platen
 equin nahi duxian; canca tallala
 eta hareg eracueico deyu bontan ago
 nain den nahi duxun plata

Jura duxu baccabaten equiteco
 lehon effyta.
 N.º ichona = Behi aspique

Behi aspique trancha coumbayt paper
 jalla bicain mishi piquicatu; bor quisan
 ardaye trancha coumbayt arain gabi
 bi ojet haytcaz gorritico duxu casselabat
 sola piquicatu ovinhou trancha abal
 bicayn miheric, bor quisan canota
 trancha abundantou; haytcaz estalico
 tuzu casselatan beruico aragiaz; larru
 xiloi amignibat, charpoil, eta pessil, gas
 eta pipper bele appor: aragui horiq oro
 setabatcaz etal itzazu, ting egon ahalditan

109
 amouicatio; hortariq landa, ecarcu
 burdugnasco estalqui casselatin gaganon,
 ayria jalqui estadin amouicatio,
 ecarcu quisa hortan honiq gabi, formai
 ahaldicayn boro batetan, cassela hori
 attentione cassela estadin oima,
 estacu barnia haingui behar' horia
 ecar' artecan, cassiolatig jalquico den
 urrutig egagutico duxu mouye horia
 behar duquecum ecaru. ecarico duxu
 cuilleratobat hori; memento baten
 burian bistatobat: quro caghetcon
 enguaticu duxu cassela eta ikhouston
 baduai jura gorrituq dela, ecarico duxu
 hori behar dena aragui horien estalico,
 eta beyabat orano quhiago: oimca ore
 datinian passour batetan egorran duxu:
 bi munitas lehon, hartu duquico
 precautiona, icarti tempen marchicu
 coumbayt: idocquico duxu bi cuillerata
 jur, aruntan maharicaticu beytucu
 cuillerata tratat urin, eta canca
 algaricun mahasi ordour, ecarico

110
 dutugu casselatan horac aldi beaxibat
 emanen duxu zorie casseladici, attentione
 equiten duculariq borron diranen canca
 enguaticaz: heriaqui hortariq landa
 coru just equiniqu duquico canca
 attentione equiten duculariq articulu
 honitan ordenaturiq diruntcaz
 egagutcon dutiquico entrada quion
 equiteco maynaq.

N.º Biquerruna
 Aretche aspa

Hartuco duxu bi libera; pissa
 ederbat equinen duxu, canca lardaticu
 oras batequin: casselabat etan ecaru
 eta etal ecaru horuz: assaionna
 ecaru deulori sopa balia bicala, asqui
 ere datinian khambiatuco duxu bete
 cassela batetana bibe-saldaricuin:
 ecarcu cassela (cayn serbitchatus
 beytucu aretchequien ora astico)
 hutiq furneuin oimca inkhatcaz
 biotiniq delanq, mimitatobat eyri

111
 duquicunian furneuin, ecarico duxu
 borron cuilleratobat salda coru
 fricandentig; gorritu caynucian, ecarcu
 biquerron cuilleratobat: coru bi cuilleratig
 gorritu datinian; selca hori idocquico
 duxu, eta ecarico duxu setabat etan: hao
 duquico fricandoren glata: bequaticu
 duxu serbitchatus cayn coru entrada
 oron gaganon gorrituco

N.º Bot querrona

Dsarincala: plat hao miqui horu duxu

Ecarcu casselabat etan bi ahurita
 equi urin, coru urinari ecarcu gdelatobat
 hori fiesq, gaz amignibat, asgardent
 amignibat: siffa ecarcu lussteyo eta
 cinca quro hori bi fochetarequin: eaganag
 thipitico dutucu eta phicaticu ahal
 bicayn mihata: hirou aruaulte haucico
 duxu casselabat etan: ecarcu gorritucun
 coru partonan: chourinacig hant az
 itzazu ahal bicayn bat: mouye etan

hausico beyura pastoren ora asten, gagna¹¹²
 écarico dèreu charvincoun ordiaz:
 amignibat mahasticatus dutuqu
 algretquin forchetabat équin: trempatoco
 dutuqu bedriaca orhen barren çagor
 beuhineag, eta frigi delictupu: maruz
 étari paroz orhia endi orre bytate gagna
 écarico ducu charvico arrastac: çouré
 marinadoren serbitchatuso, gagna orrapa
 tucos doçu ducé amignibat.

Nº Suy. quovina
 Çygot à l'eau

Houtaz écaçu cassiola bat etan jaban
 trancha eta oridoqui bouchi çambayt:
 çarçu quéro çouré gígota barren, eta çoni
 oraz écaçu, ounea, orabiletatçin dupulatiç
 çarriçla gígota çonitu denian, idoquico
 ducu cassiolatiç: çarçu barren
 çullbrata quant bat équi inin: irina
 ounea çonitu denian; banna haçtatico
 ducu bi ouynhou buri: ouynhou horu

113 ounea frigitu diratinian; écarico ducu,
 banna çouré gígota, eta ber quisan
 hiraur çarriçta laur den çativriç: çarçuç
 piper belz, çaz, kelhar houn çambayt,
 eta haur behandena aragu horien
 etaleico: ounea cassiola etal écaçu,
 çupia pilçhu étadin amouicatiç:
 ounea etaz écaçu çouré gígota, ounea
 orabiletatçez, eta çà éçar haboro haurç:
 çarriçta horiç (çourç epçyrotate çayto
 çacten ahuç) mahi beçtutucu serbitchatu
 idoquico dutuçu çambolatiç çarriçquin,
 eta serbitchatuso tutçu belz sítatabat
 etan.

Nº Jappi quovina

Assa faritice

Hor çaçü assa çavri idobat, béro,
 çs écaçu amignibat haur bironan ahuç
 libhina faritico ducu assa çori-manina
 çrenda ahaldicagun bolabat beçayn
 biritel, lehen ototiç asçun ila çartino:
 quisa hortan arangatiç, siritata

thobates trossatuso ducu, assaisonatiç
 saldoren ber quisan, eta hilache écarico
 ducu hiraçuten çasérolabat etan,
 amouicatiç çuca dadin ounea
 çuçatu denian, écarico ducu belz
 çasérolabat etan, çourçtan asçoren jusa
 équin beytuçiqu: hiraçu baçayni bat
 équin çs loçu, jusan çonitu çourmanin
 haçtico, eta quéro çarriçquin serbitçaççu

Nº Sorci quovina

Jambouten glaçatoco manira
 Jamboubat trempañ etehiquico ducu
 hoçyeta laur ornez: ounea çehatu
 duçquarian, éçuraze idoquico deçoçu
 eta torchoubat etan enguratiç orra
 asico ducu, assaisonatuso ducu çorçen
 ber quisan (assa belz beçala, torchou.
 batçz enguratiç çacten ducé, beçhina
 étadin amouicatiç) beçquaççu
 etaçaçun çupç çobéç, çuççaz hiraçuçtira
 eta çinatçira. éçar çaççu hamabi edo

115 hamabot orrama otto eta bi limon
 çouré jamboua orri datinian, jusa
 idoquico ducu, çuçacten duçulariç
 torchoubat équin: quéro çouritucos ducu
 çuri arraçpaz jambouaren çaççu çs
 pala ounea çonituçiç çarçaren ducu
 çuçé hortan çaççu: laur limon bérçé
 lauridicatuso tutçu, eta çarthuco
 dutuçu jambouaren enguçian:
 serbitchatuso ducu quisa hortan
 serbitatabat etan, çourç çisçosatuso
 beytuççu laur çantouçiquin.

Nº Bedratçu quovina

Amandaçço oppillat.

Librabat amanda trempañ haur
 ephér etehiquico ducu: piloir bat
 etan pilatuso dutuçu: pilatu çurdoren
 çouré amandaç, écarico dèreu librabat
 çuri, berriz pilatuso dutuçu alçar
 équin: hausico dèreu banna bi aççona
 orrauççé; çullbratabat inin çs bay écarico
 dèreu horiç çs ounea maharico dutuçu

116
algar equin: tawtirabat ompa buraz
biscatiao dugu: gorago oronig dudu
gawta guciac tawtiraban ecaru, eta
labian ecar: jaquico mouye coure oppila
oni darian, choplat carthico deroce;
chopcha icadi jalghuten bacayn ebepcu
oiano arqui oronig, bora idornig jalghuten
lada coure oppila ordin onbrig duquicu.

N^o hamar quirona.

Cagarrico charlotabat

Thipil ecaru hogueybat qagar, cunça
chahatu ordour, ecaru oratara
cassibat etara, gobeletabat horu equin;
ecaru canila bouchibat: marmelade
horu equin ducumian ecaru barina
libabat suci: cunça algar equin
irabilca iteau: guro idoquico tutui eta
plat bat etan ecarico tutui: cassiola
baten barina oro biscatiao dugu, a pas.
pni libabat buraz: chayna biho
cabellou quira picatiao dugu, eta frige.

118
quant ordibat libera sueri chouvi: au
houmbat etan gagan ecaru, eta
cassiola sueri horu cunça briquecaci
emia igararen dugu arbilabat etan, eta
guho ecarico dugu sueri den cassidan:
ecarico dugu beti cassiola handibat
haruz orditarat bethin gounneun gagan
mouye ete hiraquiten hazi bustatiqu,
ecarico dou baron coure cassiola
oppilatiquin (bihar duquicu abiatu
amouicatig haura ducun cassiola
arqui handi ican dadin clayico
oppilatiquin den cassida: cassiola gagan
ecarico dugu burdugnaco etalqui bat
inkhassu gagna bethin: coure oppila
oni darian separatuo caycu
cassidaren baster etarig: idocu bino
lehu, equiqui behar duquicu cunça
hos dadin: porroca etadin amouicatig:
ahos bithina ecarico dou plata, ceupitara
sorbitehatu mahi bustatiqu, eta hortara
idoquico dugu.

117
oratico dutitqu burra hortan: gromtuo
dugu cassiola horon barina eta cayharaq
ogui bihotse (etamunig balis bicala)
ecarico dugu baron coure cagarrico
marmelada: italico dugu chayna
bihotse gagnetig, solatig bicala: hincor
minutaz auyam etchicacu, bihotse
chopnari let darian amouicatig: coure
marmelada cunça equinig den aldi
oro, cutig idoquico dugu gama
holandaco baten forman.

N^o hamisaguirona.

Gateau au lait

Heraq iras bantellabat emi cassiola
bat etan; ecaru baron banil
amignibat, hincor quart libra suci:
hassico dugu hamasorei aricola:
emia hotu dorian, icaru lama
gouvincouag: haurt az ecaru emi hortan
bi billa choudat: cunça safla ecaru bi
chourimo, eta ecaru orangea lili
amignibat: beti cassidabat etan ecaru.

N^o hamabi quirona.

Pain au lait

picatuo dugu cabellou quira chayna
baten bihita: thasabat emi hiraquiten
cassidabat etan ecaru libera ordibat
sueri riquin, eta canila amignibat equin
emia igosi ondour; idocagu cutig, eta
coure chayna cabillouag tumpar baron
icar iteau: ouchi amignibat picatuo
dugu marinada bicala; ogui bouhincor
minutabatou buron idoc iteau, eta
passour bat etan ecaru emia yalghu
daquien amouicatig; eta chouca darian
ogui bihota horig frige amio tutu
cassiraq bicala; trompatu midouan
bithinig preparatu ducun goushan:
arapituo dugu suci amignibat gagna,
eta sorbitatuo dugu mahagnan.

N^o hamahiru quirona.

Bouchabat.

Naharico dugu lakhabat ogui tron,

bi dotina araualei, bi librea bironi, 120
 libelabat suci, horiq oro algarlquin
 ahal bigain onça brablicatuso ditatze:
 terina beribat onça bricatuso duzu
 buruez; covei curhia birona egora, eta
 labilat ipar: jaguin nahi duavian
 covi. ~~Burha onçiq dora, covthuso dopu~~
 barnatho chothbat, eta idoviq jalghuten
 bada, marca duquicu onçiq dela.

N? hamalaor quovrina.

Belhar eso ophila.

Bil eçazu baratico belhar houn
 ovitariq; ipar eçazu pèril, charpoil, jambu
 bouchibat, curdaqui best bouchibat, arthiqui
 quant bat; boma maniviaz belhar hounen
 cantitateri (oray birona mgalada chovina,
 asa chovina) uti beth belhar tendu
 cantitateri dominant ipar dadon: onça
 hachatuso ditatze algar equin belhar
 hounaq eta araquiaz ecarico dicitu bi
 araualei, egui biths amignibat, gas eta

docu pèril eta charpoil, lau baraticari. 122
 idor, muscada amignibat raspaturiq;
 ora arico duzu belhar eso oppilanon ber
 manivian (hounen gaguevora duzu N?
 hamakur quovrian) bora asquin hao
 jusian serbitchatuso duzu: la plat
 hoyq serbitchatuso dituzi mahagnan
 bi bunitan, algaron bion bi.

N? hamacay quovrina.

Prima goria

Bilduso duzu piletavara gori,
 ecarico duzu bougnitan, eta mepicatiq
 ecarico duzu terinabat emitan
 trumpatein: ecarico docu hounen quant
 suci. hamacay amula goringo: omia
 pasatuco duzu serbitabat etan: onça
 heraq asico duzu bi lemon achallquin,
 eta carilla amignibatiquin: omia hota
 datinian amignibat, ecarico dymozu
 bama amaulicay, eta moua, algar
 equin onça brablicaturiq: quita hortan

121 pipor bela, onça hachata ondour,
 ecarico ditatze casibolabat etan, ecaron
 lehonig onça ominez bricatuso beytuz:
 ecarico duzu casicola haur beron buron
 ordinate artino, amovicatis eta çugnon
 imavira car daquon barnorat; ecarico
 duzu casibolan gagnetiq burdignaco
 etalquibat, çugnon gagnan inkhar
 heri bethico beytuz: heraqça
 attentione amvclaron aridura
 inguraticosa: çupila casibolanen
 ayhusticariq diciton çayevonian, marca
 duquicu equiniq dela: plat bat etara
 idoquico duzu, emanen dicitu nahi
 taduzi salca chovibat (oray biron
 ollaco ficaduzon salca eta quita
 hortan mahagnilat orbitchicay.

N? hamabot quovrina.

aragu bira aravestasz.

Çigt ovitig; ido ollakpobat etariq
 aravita baraten çayevonian, ecarico

123 ecarico dopu foveum: inguratico duzu
 finituriq ipar artino, attentione hatar
 duculanig, etaden ora sobera.

N? hamarapi quovrina.

Prima chovira

ecarico duzu casicolabat etan
 bouteille ordibat haur, haur quant suci,
 canilla amignibat, orami otobat, onça
 libilat ecarico duzu hamarapi araualei
 goringo terina bat etan: haur hounen
 gagna idoquico duzu suvia purifica
 dadon amovicatis eta asqui heraquiti
 datinian, igaranon duzu serbitabat etan:
 equimon duzu chotcheico ehar quibat;
 araualei horiq lussas dylatitico dituzi,
 papira beçain chovni in artino (hounen
 duzu souigna lagun bat hancor, çovni
 eta chovniq imaginatan ahal don boro
 lan seniliagua besta) covi araualei
 goringocay haur hortan ecarico dituzi
 eta onça inguratico minutabatez, eta
 goro futiq idoquico ahal tuqa, eta

mahagnian serbutchatico plat bat etan, 124
 orna orfaco hobina dela expornciaz
 iracauri ditadaqut.

N^o hamasori querrona.

Behiaron fileta.

Behiaron filetarin farritaco
 maneria hae estuce fiamian
 ecaquturiz ican lag hounen tradetoz
 orakhoui artican filel hori
 mahagnibat etan icarico duçu; eta
 sabalduco duçu garibit bates; equinon
 duçu farsidura bat, eta filel hovin
 gagna cunça garnitico duçu: guro
 utiupa canibat becala Khanatuo duçu
 Khanatu ondovan eteqicacu
 ficilabates; equinon duçu hori beré jusan
 caserolabat etan; icarico duçu cunçha
 carrota, poréil, charpoil, pipor eta gata:
 equin eaycunan jus hori passuer bat
 etan igaranon duçu eta idoquico duçu
 ficilla mahagnian serbutchatico.

125

N^o humoretu querrona.

Arteché Buvia.

Bidari pitig unatuo duçu; idoquico
 duçu quorra oro, farsiduras bethico duçu
 barmia, esuvria ham batu becala, eta
 cunça jorico duçu: icarico duçu
 caserola bat etan jambou eta ourdaqui
 abundantzqui, laur cunçha buui
 cunça hachaturiz, carrota chabal
 picaturiz; cunça quilla asi ondoun
 caserolan barmen, icarico duçu arteché
 buvia enguratuco duçu cunça aldi
 orotariq goni asi decaçun amouicatiq:
 assalonnatuo duçu sopa becala: goni
 asi ondoun, icarico duçu hour bihar
 dina, hovin etalqico, limou achalbat
 eta gobilitatabat ardou hobenitq:
 etalico duçu comptabat baliz becala,
 burdugnaco etalqibat equin, amouicatiq
 eta ayria etadin çar ahal barmenat:
 equiniq datinian, igaran eçau passuer
 bat etan eta serbutchicacu mahagnian

N^o hoguy querrona.

Ahatlbat entradan.

Nahi baduca serbutchatu ahatlbat,
 equin asquen n^o humoretu querronar-
 ber manerian. esuvriaq ori idoq içoçu
 haiten çirulariz usornotiq, farsiduras
 barmia betha içoçu eta serbutchicacu
 caserola bat etan ber faycauan, eta artché
 buviaren ber salçan; bera icar içoçu
 ahatlari cunçhan aphiur ghuago:
 serbutchatu boro lehen, icarico duçu
 mulcada amagnibat Raspaturiz gortu
 different bat har deçan amouicatiq:
 ber maneria hontan serbutchaticu
 ahal duçu aviz buri bat, poulardabat.

N^o hoguy eta bat querrona.

Jambou aspiqui minettan.

Piatuco duçu jambou aspiqui,
 trempan etehiquico duçu hoguy eta laur
 oréiz; cunça chahatuo duçu, eta
 achala oro idoquico duçu. cunça çori
 datinian, usó avraspatuo duçu gaga,

126

127

eta igaranon duçu palabat cunça
 gorturiz: çauré minitq jusian
 preparatuco dututu, leheniq cunça
 hiraq asi ondoun hovin haura oro
 idoquico dbeçu, equin artin ahal
 beçain sinez tencates: guro icarico
 dutuçu jusian, hiraq aldi çayçibat
 omam dbeçu, eta guro serbutchaticu
 dutuçu mahagnian, çarten duçubiz
 çauré jambou çullaren erdian.

N^o hoguy eta bi querrona.

Eppera asian.

cunça lardatuo duçu çauré quorra,
 icarico duçu jusian ahatlbat becala
 (N° 20) nouçp etari çauré aha çhorua
 cunça heraquitu beçate, passuer bat
 etari idoquico duçu, haura jalghu
 daquon amouicatiq; eta guro icarico
 duçu ephera don jusian: hiraq aldi

bat eman ondouan ecarico dugu asa
plat bat itara, eta ephoria aserian
erdian: suari charcar amico dugu, eta
suari ephoria cunça gorritu dugu, eta
quero mahagnian serlutchatuso.

Nº hoguey eta horow querrona

Pjoubat salpan

Ecaricu trancha iderbat eta
curdaqui phesabat cassiola bat itan,
eta cuilleratabat irin, cunça sori
diratinian. irina gorritu demian,
ecaricu cunça hachaturiq ouynhou
biurubat, eta bi carota laurdencaturiq,
eta ber memontouan araguic trahica
idraçu, eta algar equin eissarçu
gorritiera: cunça gorritu diratinian,
ecaricu behar den hound araguicaren
etalaco, amonmatuco dugu sopa beala,
gaz eta piper appur icariton digulariq:

ecaricu ahoi cassiolari plat bat, eta oppila 129
hisi içoqa gagna.

Nº hoguey eta bott querrona

Arnaclé à la Tripe

Hirag as eçacu arnaclé; thupil içaçu
eta orditiq equiku: gorritouac irinor
frita içaçu, icaricu serthaguignabat etan
dionan, bina parti inntaria dion, gagna
edireyten guila. idoqueo duticu setabat
etan: cunça hachatuso dugu ouynhou
biurubat: frigi assi dugonian ouynhoua,
ecarico dugu hirour cuillerata salda, piper
belz eta gaz amignibat, eta bi cuillerata
suari: salça equiniq datinian, icarico
duticu arnaulq barna, lona etissagala
eyni heriquisiera.

Arnaclé farrituriq

Nº hoguey eta suy querrona

Hirag as içaçu arnacléq, orditiq equin
içaçu thupil eta libonic. gorritouac idiq

etal içaçu cassiola burdugnaso
etalquibater apiriniq car etardin
amouicatiq; eticacula ominda: idoqueo
ahat dugu mahiççe baduçu carotiq,
pjouran serlutchatuso. serlutchatuso
ahat dugu pijoua salça chouri bat
itan, demboratiq demborala hambahua
gatiq.

Nº hoguey eta laur querrona
Amandasco oppila

Thupituco dutitçu amandaq hour
brouan; orditiq equimon duticu:
ecarico duticu amandaq cassiolabat
etan libriabat merbrequon, bi querron
cassiolabat burria fritatuso dugu. nauy
etari amandaq irinor bestiratiq,
ecarico duticu burrias fritatu dugun
cassiolan. hartuco dugu behala, suaria
hotu gabitaricq etroubat: ophil hofiq
barnia behar dugu huiçq ukhuen,
barnianon equitica gatiq. hotu datinian

131
isieu, eta barna ecaricu cuillerabat
saldariquon perisil eta buratikharu cunça
hachaturiq. handi as eçacu labela
puntas arnaclé horion barnia,
amouicatiq eta lekhu haboroche igan
dadin farsiduraren farsidura bethé
dugonian, blica issaçu irinor, eta bna
as issaçu dion, farsidura dion gagnon
edireyten den guila. guero idoqueo
dutiçu setabat itara. frigi assico dugu
chalota amignibat olio hortan; ecarico
dugu frigitu demian gobelitatat bat hor,
eta gobelita vidi bat andou, belhar houn
amignibat, piper belz eta gaz apuignibat,
loun ahal chipignibat, eta ogui bouchibat
raspatiniq: salça hori equiniq datinian,
passour bat etan igonmen dugu, eta
quero arnacléq salça hortan ecarico
dutiçu; eticacula eyni heriquisiera
haboro, eta salça hori cunça bhoricq
serlutchatuso dugu.

Nº hoguesy eta sasi guernona.

132

Arnaulci frigituag andou estian
Arnaulci frigi asico dutucu; guero
frigituco ducu ouynhou; icarico denecu
hincor uellorata salda, ogui aihal
raspatuag, icar icar gubitatat
ardou helen etiq, eta ahuritatat ueri,
eta salca eguiniq dationian, icarico
dohu pouni arnaulci.

Nº hoguesy eta sra guernona.

Chipa salca.

Egarico ducu carbolabat suyan bi
beyri houriquin, eta beyribat arba,
pouil, barathouin, pipor eta gas, limou
achalbat, uelloratabat egu aihal
raspatuag, uellorata eridibit irini
maharicatuag, nouyo etari salca
eguiniq buytateque, heragui delariq aunca
icarico dutucu chipac; abaragui uerag
dationian, ogui aihal poumbayt piatuco

Nº hoguesy eta hamar guernona.

134

houvesco ophila

ouidi sankho, edo aratehi burubat
herag assi duquicuman, igararon ducu
houca laur etan laur serbita different
etan. pintaubat houni icarico ducu libbra
endibat ueri, citron achalbat, camella
omignibat; ounce heraguita dionian,
igararon issacu serbitabat etan. mouatabat
herag as issacu, eta ounce safla icagu
bi arnaulci guernona banon, (gayca hau
ayago iguitor ducu niguan) has egum
heraguan, eta cassiola beriquecagu
campotiq; bina eyri behar duquicu libararon
artino leyhobat etan hortin. serbitabat
ophil haren gagnian plegatuag poltigu
laur cantoniquin. icarico ducu: serbitaharico
icarico ducu plata carbolari ahal behona;
ussulico ducu carbolata plat haren gagniala,
eta couni oppila eguiniq duquicu.

Tabla fougnag contentien buyt cayer

133

duca eta banna icarico dutucu. arnaulci
oumbayt nahi badugu egri brassi salca
hortan, asquen heraguiat badiguicu usqui
etieragula algararon huellan egui icar.

Nº hoguesy eta bederata guernona.

Arnaulci moulatat.

houvesco ducu arnaulci plat bat
etara, icarico denecu pipor, gas, muscada;
ounce saflotuco dutucu algar egum. plat
bat beriquecagu ouiniez, icararon arnaulciq
banon. icarico foumion, cassiola bat houn
aunca, heraguita dionian, cassiola hortin
gagnan icaricu couni arnaulci plata; icaricu
couni arnaulcihon gagnan burduigna
etelgibat hui ounce gornituz; cou
dationian, idogico dutuag utiq, eta
tranchatan icarico dutucu eta guero fullbat
quila piatuco dutucu, eta guero couni
arnaulciq salca chauribat etan serbitatue
ahal tuca

135

houmtaco platon nombri guaca, icarag,
nombrouac, eta payag asqui duquica,
hibon cheractica, foillag oie enguariteco
phina hanti gab; eta asqui duquicu
fougnia, haytatu dionian mouca eri
tablag icarico buytiti; hibon denigmatuz
don plataron iguila, moumbouca eta
payala, couyn hibon icentituz don
lekuan edoregton buytateque.

Tabla.

Ahatibat estrada	Nº 20	Page	126
Amande ueri bi guernona ophila	Nº 24	Page	129
Amande ophila	Nº 9	Page	115
Artichi appiqu	Nº 2	Page	110
Artichi Bouna	Nº 19	Page	125
Arnaulci fougnituz	Nº 26	Page	137
Arnaulci moulatat	Nº 19	Page	133
Belharren filata	Nº 18	Page	124
Beli aspique	Nº 1	Page	108
Belharreco oppila	Nº 12	Page	110
Breuchabat	Nº 13	Page	119
Chipa salca	Nº 18	Page	131

Choux farci	N.º 7	Page	113
Créme chowria	N.º 17	Page	123
Créme gori	N.º 16	Page	124
Ephroca assan	N.º 20	Page	127
Enlqui arrasta	N.º 15	Page	121
Gâteau au lait	N.º 11	Page	117
Gigot à l'eau	N.º 6	Page	112
Houresco ophila	N.º 30	Page	134
Jambou à l'oselle	N.º 21	Page	126
Jambou glacatu	N.º 8	Page	114
Morunada	N.º 5	Page	111
Oeufs à la tripe	N.º 15	Page	130
Oeufs au vin doux	N.º 17	Page	132
Pain au lait	N.º 12	Page	119
Pjoubat salgan	N.º 13	Page	128
Sagarruko charlota	N.º 16	Page	116

